
**ENCOURAGING ENTREPRENEURIAL SPIRIT IN STUDENTS THROUGH SCHOOL
PROJECTS: “IDEA EXCHANGE AS A MODEL OF INNOVATION AND
COMPETENCE DEVELOPMENT”**

Milorad Stanić

Elementary School "Novak Radonić" Mol, mika.uca@gmail.com

Aleksandar Stefanović

Home for Children and Youth "Vera Blagojević" Banja Koviljača, aleksandar9392@gmail.com

Tijana Stefanović

High School of Economics Loznica, tijana.stanic@yahoo.com

Abstract: The paper will present the importance of introducing entrepreneurship in primary and secondary schools, and especially its importance for the professional orientation of primary school students. Opinions will be expressed about entrepreneurs, as well as idea exchanges as a model of innovation and competence development. An entrepreneur is an enterprising person focused on the future, recognizes opportunities that others miss, is aware of the uncertainty and risks that change brings. An entrepreneur creates and innovates. For economists, an entrepreneur is a person who, by combining available resources in different ways, creates greater value, but also who introduces changes and innovations. For psychologists, an entrepreneur is a person who is guided by the need to achieve or acquire something, to experiment. For business people, an entrepreneur is competition, but also an ally, someone who finds better ways to use available resources. For teachers, an entrepreneur is a learner who successfully valorizes the knowledge and skills acquired in the learning process, and thus ensures success on a personal and professional level. An entrepreneur is a learner who is able to see the whole picture of their learning, its value and applicability. An entrepreneur-learner sees learning as a means by which they will achieve progress and successful inclusion in life. All entrepreneurs are characterized by hard work, perseverance, determination and flexibility in response to problems. There are three groups of attitudes, skills and knowledge that an enterprising person needs to possess in order to be successful in what they do. A few quick ideas for encouraging entrepreneurship in the school context will be presented: School student cooperative – students produce and sell ornamental plants, homemade products, bee products, souvenirs or the like. Students learn about production, marketing and finance. Mini-Business Project Days – students set up mini-companies for a day, develop a product or service, create advertisements and present their ideas. School Entrepreneurship Fair – students create products or services that they present to their parents and community. Micro-enterprises in the classroom – students develop an idea, keep financial records and learn about profit, costs and marketing. Young Entrepreneur Camp – a short summer or weekend camp where students learn about entrepreneurship through practical activities. Innovative services at school – e.g. students can run a library, organize language classes or sports activities for younger students and charge a nominal fee. Entrepreneurial Ideas Competition – students present ideas for new products or services, and the winners can realize their projects with the support of the school.

Keywords: entrepreneurship, idea exchange, cooperative, project days, young entrepreneur;

**ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА КОД УЧЕНИКА КРОЗ ШКОЛСКЕ
ПРОЈЕКТЕ: „БЕРЗА ИДЕЈА КАО МОДЕЛ ИНОВАЦИЈА И РАЗВОЈА
КОМПЕТЕНЦИЈА“**

Милорад Станић

Основна школа „Новак Радонић“ Мол, mika.uca@gmail.com

Александар Стефановић

Дом за децу и омладину „Вера Благојевић“ Бања Ковиљача, aleksandar9392@gmail.com

Тијана Стефановић

Средња економска школа Лозница, tijana.stanic@yahoo.com

Резиме: У раду ће сеизнети значај увођења предузетништва у основне и средње школе, а посебно значај за професионалну оријентацију ученика основних школа. Изнеће се мишљења о предузетницима, као и берзама идеја као модел иновација и развој компетенција. Предузетник јепредузимљива особа усмерена ка будућности, препознаје прилике које други пропуштају, свесна је неизвесности и ризика које са собом носе

промене. Предузетник ствара и иновира. За економисте, предузетник је особа која комбинујући расположиве ресурсе на различите начине ствара већу вредност, али и која уводи промене и иновације. За психологе, предузетник је особа која се води потребом да нешто постигне или стекне, да експериментира. За пословне људе, предузетник је конкуренција, али и савезник, неко ко проналази боље начине да искористи расположиве ресурсе. За наставнике, предузетник је полазник који успешно валоризује знања и вештине стечене у процесу учења, и на тај начин обезбеди успех на личном и професионалном плану. Предузетник је полазник који уме да сагледа целокупну слику свог учења, његову вредност и употребљивост. Предузетник-полазник посматра учење као средство помоћу којег ће остварити напредак и успешно укључивање у животне токове. Све предузетнике карактеришу напоран рад, истрајност, одлучност и флексибилност као одговор на проблеме. Три су групе ставова, вештина и знања које предузимљива особа треба да поседује како би била успешна у ономе што ради. Изнеће се неколико брзих идеја за подстицање предузетништва у школском контексту: Школска ученичка задруга – ученици производе и продају украсне биљке, домаће производе, пчелиње производе, сувенире или слично. Ученици уче о производњи, маркетингу и финансијама. Пројектни дани “Мини-бизнис” – ученици оснивају мини-компаније на један дан, развијају производ или услугу, праве рекламе и презентују своје идеје. Школски сајам предузетништва – ученици праве производе или услуге које презентују родитељима и заједници. Микропредузећа у учионици – ученици развијају идеју, воде финансијске евиденције и уче о профиту, трошковима и маркетингу. Камп “Млади предузетник” – кратки летњи или викенд камп где ученици уче о предузетништву кроз практичне активности. Иновативне услуге у школи – нпр. ученици могу водити библиотеку, организовати часове језика или спортске активности за млађе ученике и наплатити симболичну накнаду. Такмичење у предузетничким идејама – ученици представљају идеје за нове производе или услуге, а победници могу реализовати своје пројекте уз подршку школе.

Кључне речи: предузетништво, брза идеја, задруга, пројектни дани, млади предузетник;

1. УВОД

У раду ће се образложити значај увођења предузетништва у основне и средње школе. Последњих година уводи се предузетништво као ваннаставна активност, али постоји и мали број школа које имају предузетништво као предмет. То су махом средње стручне школе. Предузетништво има значај што ће се и професионална оријентација ученика у седмом и осмом разреду организовати на други начин. Професионална оријентација као процес подршке ученику. Циљ: препознавање интересовања, способности и вредности. Значај раног усмеравања – мање грешака у избору каријере. Изнеће се и могућности подстицања предузетништва код ученика и наставника, као и могућности да се бавимо предузетнишвом, кроз берзу идеја. Такође, изнеће се и значај развоја предузетничких компетенција у образовању.

2. ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ПРЕДУЗЕТНИШТВА У ОБРАЗОВАЊУ

Предузетништво представља способност појединца да препозна прилике, преузме иницијативу, организује ресурсе и реализује идеје са циљем стварања нових вредности. У образовању, оно се посматра не само као економска категорија већ и као васпитно-образовни процес који ученицима омогућава да развијају креативност, одговорност, самосталност и сарадњу. Предузетничко учење не ограничава се само на стицање знања о пословању, већ подстиче развој читавог спектра компетенција које су кључне за живот и рад у савременом друштву.

Појам предузетништва у образовању

У школском контексту, предузетништво обухвата учење кроз пројекте, практичне активности и искуствено учење. Ученици се подстичу да препознају проблеме у окружењу, траже креативна решења и учествују у њиховој реализацији. На тај начин, школа постаје место где се знање примењује у пракси, а ученици добијају прилику да развијају критичко мишљење и вештине решавања проблема. Посебно значајан облик је рад ученичких задруга које омогућавају повезивање наставних садржаја са практичним радом, економијом и друштвеном одговорношћу.

Значај предузетништва у образовању

Увођење предузетничких садржаја у образовни систем има вишеструки значај:

1. **Развој личности ученика** – подстиче самопоуздање, одлучност, иницијативу и одговорност.
2. **Формирање компетенција за будућност** – ученици стичу практична знања и вештине неопходне за живот и рад у динамичном друштву.
3. **Повезивање школе са локалном заједницом** – предузетничке активности доприносе сарадњи школе са родитељима, предузећима и институцијама.

4. **Подстицање креативности и иновација** – ученици уче да се изван устаљених образаца могу пронаћи нова решења и приступи.
5. **Припрема за тржиште рада** – развијају се радне навике, предузимљивост и свест о значају друштвене одговорности.

3. ПРЕДУЗЕТНИШТВО У ШКОЛИ – СУШТИНА И ЗНАЧАЈ

Предузетништво у школи представља васпитно-образовни приступ који код ученика развија иницијативу, креативност, одговорност и способност да идеју претворе у конкретно дело. То није само отварање ученичких задруга или производња неких производа — предузетништво је начин размишљања, односно способност да се уочи проблем, предложи решење и предузме акција.

3.1 Кључне вредности и значај предузетничког духа у школи

- **Иницијатива** – ученици уче да не чекају да им се зада задатак, већ сами покрећу активности.
- **Креативност и иновативност** – развија се способност тражења нових решења, стварања идеја и маштовитог размишљања.
- **Одговорност и истрајност** – ученици преузимају одговорност за задатке, рокове и тимски рад.
- **Сарадња и комуникација** – пројекти, задруге и радионице јачају тимски дух и вештине преговарања.
- **Реално учење кроз праксу** – школа постаје место где деца уче кроз рад, експеримент, продају, пројекте и конкретна искуства.
- **Развој животних вештина** – самосталност, финансијска писменост, планирање и организација.

Зашто је важно развијати предузетнички дух код деце?

Зато што предузетнички дух припрема ученике за живот. Он их учи да буду активни, а не пасивни; да стварају могућности, а не да их чекају; да препознају сопствене потенцијале и развијају самопоуздање. То је основа за одрастање у зреле, одговорне и мотивисане личности које могу утицати на своју средину.

4. ВЕШТИНЕ И КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОЈЕ ДЕЦА СТИЧУ КРОЗ ПРЕДУЗЕТНИЧКЕ АКТИВНОСТИ

Комуникацијске вештине - Деца уче да изражавају своје идеје, преговарају, представљају производ или услугу и слушају друге.

Тимски рад и сарадња - Рад у ученичкој задрузи или групи подстиче међусобно поштовање, поделу задатака и колективно доношење одлука.

Креативност и иновативност - Ученици развијају машту и уче да на оригиналан начин решавају проблеме, креирају нове производе или услуге.

Одговорност и самосталност - Преузимају обавезе и уче да испуњавају договорене задатке у задатом року. **Организационе вештине** - Планирање активности, расподела послова, управљање временом и материјалима.

Финансијска писменост - Схватају вредност новца, трошкове и приходе, штедњу и значај рационалног пословања.

Дигиталне компетенције - Кроз вођење онлајн промоције, дизајн амбалаже, плаката или вођење задружног блога.

Еколошка и социјална свест - Развијају осећај одговорности према заједници и природи, посебно ако активности имају елемент одрживог развоја.

Иницијативност и самопоуздање - Ученици се оснажују да предложе идеје, покрену акције и виде резултате свог рада.

Решавање проблема и критичко мишљење - Уче да анализирају ситуације, препознају изазове и проналазе практична решења.

5. ЕВО НЕКОЛИКО БРЗИХ ИДЕЈА ЗА ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИШТВА У ШКОЛСКОМ КОНТЕКСТУ:

Школска ученичка задруга – ученици производе и продају украсне биљке, домаће производе, пчелиње производе, сувенире или слично. Ученици уче о производњи, маркетингу и финансијама.

Пројектни дани “Мини-бизнис” – ученици оснивају мини-компаније на један дан, развијају производ или услугу, праве рекламе и презентују своје идеје.

Школски сајам предузетништва – ученици праве производе или услуге које презентују родитељима и заједници.

Микропредузећа у учионици – ученици развијају идеју, воде финансијске евиденције и уче о профиту, трошковима и маркетингу.

Камп “Млади предузетник” – кратки летњи или викенд камп где ученици уче о предузетништву кроз практичне активности.

Иновативне услуге у школи – нпр. ученици могу водити библиотеку, организовати часове језика или спортске активности за млађе ученике и наплатити симболичну накнаду.

Такмичење у предузетничким идејама – ученици представљају идеје за нове производе или услуге, а победници могу реализовати своје пројекте уз подршку школе.

6.ОРГАНИЗОВАЊЕ БЕРЗЕ ИДЕЈА У ШКОЛСКОМ КОНТЕКСТУ СА ФОКУСОМ НА ПРЕДУЗЕТНИШТВО

1. Планирање

Циљ: дефинисати сврху берзе идеја (нпр. развој предузетничког размишљања, подстицање креативности, практична примена ученичких идеја).

Тим за организацију: наставници предметне наставе, координатор за предузетништво, ученички парламент.

Целе групе: ученици свих разреда или конкретних узраста/одељења.

Трајање и формат: један школски дан, више сати, у холу школе, учионици или дигитално.

Ресурси: папир, маркери, постери, пројектор, дигиталне платформе (ако је онлајн).

2. Припрема

Обавештавање учесника: кроз огласе, ученичке састанке, часове.

Прикупљање идеја: ученици могу припремити идеје писмено или дигитално (идејни лист, кратка презентација).

Класификација: поделити идеје по темама – екологија, технологија, школа, локална заједница.

Менторска подршка: наставници помажу ученицима да дораде и развију идеје.

7. Реализација берзе

Презентација идеја: ученици постављају постере, приказују макете, воде мини-презентације.

Интеракција: остали ученици и наставници прегледају, питају, дају коментаре.

Оцењивање: могу бити корисни критеријуми као што су иновативност, примењивост, трошкова одрживост, презентацијске вештине.

Презентација и дискусија

Финална презентација: неколико најуспешнијих идеја може бити представљено пред школским тимом, родитељима или локалном заједницом.

Дискусија: ученици добијају повратне информације, савете за унапређење.

Документација: идеје се могу архивирати или објавити у школском часопису/на сајту школе.

Праћење и реализација

Праћење идеја: неке идеје могу бити реализоване у оквиру ученичке задруге, пројектне наставе или као мини-пројекти.

Евалуација: организатори анализирају успех берзе, учешће, креативност и добијају предлоге за следећу годину.

7. ЗАКЉУЧАК

Предузетништво у образовању није усмерено само на стварање будућих предузетника, већ на развој активних и одговорних грађана. Кроз предузетничке активности ученици уче да размишљају креативно, да преузимају иницијативу и да своје знање примењују у пракси. На тај начин школа постаје покретач друштвеног развоја, а ученици добијају кључне компетенције за успешно функционисање у савременом свету. Иновативни модели наставе, као пројектна, егземпларна, интегративна, програмирана настава и други облици представљају један нов приступ усвајању знања и активног учења. Пројектна настава представља савремени наставни метод који се заснива на активном учешћу ученика у процесу учења кроз израду конкретних задатака и решавање реалних проблема. За разлику од традиционалне наставе у којој доминира фронтални облик рада и репродукција знања, пројектна настава ставља ученика у центар образовног процеса и омогућава му да самостално истражује, планира и реализује активности. Савремено образовање захтева примену иновативних метода и развој креативности као кључних елемената успешног учења. У друштву које

се непрестано мења и у коме су знања и вештине брзо застаревајуће, способност да се мисли другачије, стварају нове идеје и примењују оригинална решења постаје неопходна. Иновације се односе на увођење нових приступа, технологија и метода наставе које омогућавају ученицима да уче ефикасније и са већом мотивацијом. То може бити употреба дигиталних алата, интерактивних платформи, пројектне наставе, наставе у природи или различитих модела персонализованог учења. Иновације мењају улогу наставника – од преносиоца знања он постаје ментор и модератор процеса учења. У школском контексту, предузетништво обухвата учење кроз пројекте, практичне активности и искуствено учење. Ученици се подстичу да препознају проблеме у окружењу, траже креативна решења и учествују у њиховој реализацији. На тај начин, школа постаје место где се знање примењује у пракси, а ученици добијају прилику да развијају критичко мишљење и вештине решавања проблема. Посебно значајан облик је рад ученичких задруга које омогућавају повезивање наставних садржаја са практичним радом, економијом и друштвеном одговорношћу.

ЛИТЕРАТУРА

- Авлијаш, Р., & Авлијаш, Г. (2021). *Предузетништво*. Београд: Универзитет Сингидунум.
- Завод за унапређивање образовања и васпитања. (2024). *Праћење стручног усавршавања запослених у образовању (издање)*. ЗУОВ, Београд, Србија.
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја. (2025). *Предузетничко образовање у основним и средњим школама* (веб публикација).
- Ристовски, Д. (2022). *Менаџмент у кризи и криза менаџмента*. Београд : Феникс промо,
- Ристовски, Д. (2025). *21-зашто и само једно како: тренутак истине*, Београд , Биограф, .
- Ристовски, Д. (2018). *Добијају сви они који играју*. Београд, Бокс
- Сајферт, З. (2015). *Предузетништво*. Београд: Завод за уџбенике.
- Ђурићин, Д., Пауновић, Б., & Јаношевић, С. (2015). *Предузетништво и менаџмент*. Београд : Завод за уџбенике.
- Gupta, A., George, G., & Fewer, T. J. (2024). *Venture meets mission: Aligning people, purpose, and profit to innovate and transform society*. Stanford University Press.
- Van der Westhuizen, T. (2026). *Innovative pedagogies for entrepreneurship education*. Open Access. (Напомена: књига је најновијег датума издања о педагошким моделима у предузетничком образовању.)